

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Срібна О.В.

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Методичні рекомендації

**до практичних занять для здобувачів вищої освіти освітнього
ступеня бакалавр денної форми навчання
спеціальності 081 «Право»
за освітньо-професійною програмою «Правове забезпечення
авіаційної діяльності»**

Р е ц е н з е н т и:

Ситник Ю.Б. – завідувач кафедри безпеки польотів Льотної академії НАУ
кандидат технічних наук.

Стецюк Б.Р. – завідувач кафедри права та правового регулювання
авіаційної діяльності, доктор юридичних наук, професор.

Срібна О.В.

Юридична психологія. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи /укладач
О.В.Срібна Кропивницький: ЛА НАУ - 28 с.

Методичні рекомендації розроблені на основі робочої програми і призначені для підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Юридична психологія», а також підготовки до підсумкового контролю. Методичні рекомендації містять: навчальну мету практичного заняття, перелік питань для усного опрацювання, термінологічні поняття, методичні рекомендації, що полегшать підготовку до розкриття питань, завдання для роботи в мікрогрупах, перелік питань для конспектування, список рекомендованих джерел інформації. Методична розробка призначена для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавр денної форми навчання спеціальності 081 «Право»

УДК 159.9:34

Розглянуто та рекомендовано для видання і використання в освітньому процесі академії рішенням: кафедри безпеки польотів, протокол від 27.04.2022р № 11 та науково-методичною радою академії протокол від 04.05.2022р №6

ЗМІСТ

1. Мета, завдання та зміст практичних занять	4
2. Тематика практичних занять	6
3. Змістовий модуль 1. Вступ до юридичної психології. Правова культура суспільства	8
Тема 1 Юридична психологія як наука.....	8
Тема 2 Методологічні основи юридичної психології	10
Тема 3 Правова культура особистості	12
Тема 4 Психологія правопорушень та юридичної діяльності. Правова психологія.....	14
Тема 5 Особистість і структура її психологічних властивостей.....	16
Тема 6 Психологічні основи процесуальної діяльності. Поняття професіограми	18
4. Змістовий модуль II Зміст і система юридичної психології	20
Тема 7. Психологія слідчої діяльності.....	20
Тема 8. Судово-психологічна експертиза	21
Тема 9 Психологія судової діяльності	22
Тема 10 Кримінальна психологія	23
Тема 11 Пенітенціарна психологія.....	25
5. Список рекомендованих джерел інформації.....	27

1 МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Головним предметом вивчення юридичної психології як науки є сутність правової психології людини, особливості її свідомості взагалі та правосвідомості зокрема, як фактора правової поведінки; сутність соціалізації взагалі та правової зокрема, критерії їх оцінки; закономірності формування і діяльності особистості у сфері правових відносин і цивільно-правового регулювання. Таке розуміння предмета вивчення сприяє виявленню нових аспектів розуміння правової свідомості в сучасній юридичній психології, психології цивільного судочинства та кримінальній психології.

Метою практичних занять з дисципліни виступає: засвоєння, закріплення та систематизування відповідних теоретичних знань, уміти застосовувати їх при виконанні практичних завдань. При підготовці до практичних занять здобувач вивчає рекомендовану літературу та складає робочий конспект (розгорнутий план чи тези виступу) згідно з планом семінару.

Вивчення важливих і складних питань передбачає підготовку рефератів (теми додаються до плану семінарського заняття).

Вимоги до знань і вмінь визначаються необхідним для професійної діяльності рівнем їх сформованості. Тобто, здобувач повинен знати і вміти користуватися знаннями з юридичної психології не тільки на рівні загального знайомства, що надає можливість оперування поняттями й їх тлумаченням, а і на рівні можливості використання їх у професійній діяльності, що передбачає більш глибоке розуміння різних людських проблем. На базі таких знань можна набутти вмінь аналізувати явища, їх причини, закони, і на цій основі приймати в юридичній сфері важливі рішення, що впливатимуть на долі людей. Вимоги щодо рівнів сформованості знань і вмінь впливають також з їх значення для системної підготовки фахівця.

Активізація вивчення здобувачами дисципліни «Юридична психологія» передбачає:

а) набуття навичок самостійно опрацьовувати навчальну та наукову літературу з питань, що виносяться на семінарські заняття, для самостійного написання рефератів;

б) широке обговорення питань з юридичної психології;

в) набуття навичок творчо мислити, самостійно формулювати, викладати та аргументувати свої думки;

г) здатність пов'язувати теоретичні положення юридичної психології з вимогами повсякденної юридичної практики;

д) застосування здобутих знань в повсякденній практиці при вирішенні юридично значущих життєвих ситуацій.

Завдання практичних занять з дисципліни «Юридична психологія» — засвоїти, закріпити та систематизувати відповідні теоретичні знання, уміти застосовувати їх при виконанні практичних завдань. Практична робота здобувачів забезпечує їх підготовку до поточних аудиторних занять. А саме полягають у тому, щоб допомогти здобувачам:

- оволодіти психотехнологіями, які використовуються в юридичній психології, та вміти їх використовувати на практиці;

- забезпечити самовдосконалення свідомості й особистості молодого людини;

- стимулювати прагнення здобувача до розвитку здібностей, його адаптації в умовах значних змін у суспільному житті;

- допомогти здобувачу у зрозумінні свій особистісний потенціал, щоб він міг його краще використати для підвищення ефективності власної професійної діяльності й у налагодженні стосунків із членами трудового колективу в майбутньому;

- навчити складати психологічний портрет людини, яка може мати професійний інтерес для юриста, та, виходячи з цього, розробляти лінію своєї поведінки з урахуванням діючого законо-давства.

Зміст практичних занять визначається робочою програмою дисципліни та цими методичними рекомендаціями.

При використанні методичних рекомендацій підготовки до практичних занять, майбутні юристи отримують **знання** про:

- місце юридичної психології в системі психологічної науки та права, її предмет, система, основні поняття;
- історію розвитку юридичної психології;
- загально-психологічні основи юридичної діяльності;
- соціально-психологічні основи юридичної діяльності;
- психологічні основи цивільно-правового регулювання та цивільного судочинства;
- психологічні механізми злочинної поведінки, криміналізації особистості, психологічні аспекти групової злочинності;
- психологічні основи попереднього розслідування;
- завдання та порядок проведення психологічної консультації і судово-психологічної експертизи;
- психологію судового процесу;
- психологічні основи ресоціалізації злочинців;

Набувають вмінь:

- застосовувати методи юридичної психології в практичній діяльності;
- використовувати психологічні знання при вирішенні питань цивільно-правового регулювання;
- аналізувати психологічний зміст та структуру правопорушення;
- на основі психологічного аналізу прогнозувати та попереджати можливі порушення правових норм;
- використовувати психологічні знання при проведенні слідчих дій;
- використовувати психологічні технології ефективного спілкування та раціональної поведінки у суді;
- застосовувати методики психологічного захисту в ситуаціях юридичної діяльності.

Виконання практичних завдань з юридичної психології передбачає використання знань із загальної, соціальної та інших галузей психології, а також з цивільного, кримінального права й процесу, криміналістики, криминології та судової психіатрії.

Перелік рекомендованої літератури не є вичерпаним. Здобувачі вищої освіти мусять використовувати інші джерела і особливо періодичні видання. Опанування положень курсу передбачає не тільки засвоєння визначень тих чи інших категорій, характерних рис та ознак певного явища, але й розуміння різних точок зору щодо нього.

Система **знань**, яку отримують здобувачі, містить у собі *комплекс* основних категорій і понять юридичної психології; *уявлення* про основні історичні етапи розвитку науки, особливості існуючих напрямів, течій, шкіл психологічного знання, розуміння яких дозволить глибше зрозуміти загальнотеоретичні положення юридичної психології.

Перевірка завдань може відбуватися в різних формах: обговорення, виступ, загальногрупової дискусії, проведення письмових контрольних робіт, виконання тестових завдань. Встановлений рівень засвоєння матеріалу враховується викладачем при вирішенні питання про допуск до дифзаліку.

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

- оцінка “відмінно” — здобувач повною мірою розкриває питання, винесені для самостійного опрацювання, вільно оперує поняттями і науковою термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми і здатний аргументовано її пояснювати;
- оцінка “добре” — загалом рівень знань здобувача відповідає щойно викладеному, але він припускається певних помилок при розв’язанні завдань, обґрунтування неточні, не наводяться обґрунтовані приклади;
- оцінка “задовільно” — здобувач розкриває питання у загальних рисах, розуміє їх сутність, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно, непослідовно;
- оцінка “незадовільно” — здобувач не може відповісти на поставлені запитання або відповідає неправильно, не розуміє сутності питань, не може зробити висновки.

Конспектування навчального матеріалу є обов'язковим елементом оволодіння навчальним матеріалом. Як правило передбачається конспектування від 3 до 4 питань. За кожне законспектоване питання нараховується 1 бал.

Бал 0- не законспектовано жодне питання; 1 бал- 1 питання; 2 бали- 2 питання; 3 бали- 3 питання і 4 бали- 4 питання.

2 ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми (короткий зміст)	Кількість годин
Змістовий модуль 1		
Вступ до юридичної психології. Правова культура суспільства		
1	Тема 1 Юридична психологія як наука. 1. Юридична психологія як галузь психологічних знань та навчальна дисципліна.. 2. Предмет та об'єкт юридичної психології. 3. Місце юридичної психології в системі психологічної науки й права.. 4. Зв'язки юридичної психології з загальною, соціальною та іншими галузями психології, а також із цивільним, кримінальним правом і процесом, криміналістикою й кримінологією. 5. Зв'язки юридичної психології з судовою психіатрією та кримінальною патопсихологією. 6. Зміст і система юридичної психології. 7. Завдання та сучасні проблеми юридичної психології як міждисциплінарної галузі знань.	2
2	Тема 2 Методологічні основи юридичної психології. 1. Методологічні основи юридичної психології. 2. Метод переконання 3. Методи судово-психологічної експертизи. 4. Метод спостереження та самоспостереження. 5. Методи бесіди, інтерв'ювання, анкетування, опитування. 6. Методи тестування.	2
3	Тема 3 Правова культура особистості. 1. Поняття правової культури суспільства та особистості. 2. Поняття правосвідомості. 3. Когнітивні складові правосвідомості. 4. Основні функції та структура правосвідомості. 5. Ознаки правової культури особистості.	2
4	Тема 4 Психологія правопорушень та юридичної діяльності. Правова психологія. 1. Об'єктивні та психологічні (суб'єктивні) обставини правопорушень. 2. Поняття структури злочинної поведінки. 3. Психологічна суть злочинної поведінки. 4. Види людських дій. 5. Поняття конкретного правопорушення. 6. Склад правопорушення. 7. Ознаки суб'єктивної сторони правопорушення. 8. Об'єкт та об'єктивна сторона правопорушення. 9. Суб'єкт та суб'єктивна сторона правопорушення. 10 Поняття провини, мотиву і мети правопорушення.	2

5	Тема 5 Особистість і структура її психологічних властивостей. 1. Особистісний підхід в психології. 2. Емоційно-вольові процеси і стани. Пам'ять. 3. Характеристики діяльності людини. 4. Розкрити поняття «структура діяльності». 5. Структура вольового акту. 6. Функції емоцій та почуттів. 7. Вчинення злочинів та емоційний стан: охарактеризувати взаємозв'язок.	2
6	Тема 6 Психологічні основи процесуальної діяльності. Поняття професіограми.. 1. Психологічна характеристика процесуальної діяльності. 2. Поняття процесуальної діяльності. Особливі умови процесуальної діяльності як професії. 3. Професійні якості і психологія осіб, які здійснюють провадження у справі. Поняття професіограми та психограми. 4. Психологічні основи доказування. 5. Психологія планування та організації процесуальної діяльності.	2
Змістовий модуль 2 Зміст і система юридичної психології.		
Завдання та сучасні проблеми юридичної психології як міждисциплінарної галузі знань.		
7	Тема 7. Психологія слідчої діяльності. 1. Види слідчої (судової) діяльності; 2. Пізнавальна діяльність; 3. Конструктивна діяльність; 4. Комунікативна діяльність; 5. Посвідчувальна діяльність; 6. Психологія учасників розслідування злочинів; 7. Психологічні особливості особи слідчого; 8. Психологія обвинуваченого. Поняття захисної домінанти;	4
8	Тема 8. Судово-психологічна експертиза. • Поняття судово-психологічної експертизи. • Компетенція судово-психологічної експертизи. • Об'єкт експертизи. • Головні завданням судово-психологічної експертизи. • Методи судово-психологічної експертизи.	2
9	Тема 9 Психологія судової діяльності. 1. Психологія судової діяльності. 2. Психологія судді. 3. Психологічні особливості судового процесу. 4. Психологія прийняття рішення судом. 5. Психологія особи підсудного.	2
10	Тема 10 Кримінальна психологія. 1. Психологія злочинної діяльності: 2. Психологічна структура злочину; 3. Психологічні наслідки злочину. 4. Психологія особи злочинця; 5. Поняття особи злочинця; 6. Класифікація злочинних типів;	2
11	Тема 11 Пенітенціарна психологія. 1. Основи пенітенціарної психології. 2. Сутність пенітенціарної психології. 3. Методи впливу на особу засудженого в установах виконання покарань. 4. Психологія особи засудженого.	2
	Всього	24

3 ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Вступ до юридичної психології. Правова культура суспільства

Тема 1 Юридична психологія як наука

Мета практичного заняття: знайомство здобувачів вищої освіти з навчальною дисципліною «Юридична психологія», її предметом, об'єктом, історією виникнення та зв'язком з іншими науками.

План:

1. Юридична психологія як галузь психологічних знань та навчальна дисципліна..
2. Предмет та об'єкт юридичної психології.
3. Місце юридичної психології в системі психологічної науки й права..
4. Зв'язки юридичної психології з загальною, соціальною та іншими галузями психології, а також із цивільним, кримінальним правом і процесом, криміна-лістикою й кримінологією.
5. Зв'язки юридичної психології з судовою психіатрією та кримінальною патопсихологією.
6. Зміст і система юридичної психології.
7. Завдання та сучасні проблеми юридичної психології як міждисциплінарної галузі знань.

Основні поняття

юридична психологія, норми поведінки, правопорушник, психологічна культура

Методичні рекомендації до теми:

1). Практичне засвоєння даної теми передбачає більш глибоке вивчити питання лекційного заняття. Зокрема, здобувач вищої освіти повинен детальніше проаналізувати історію розвитку юридичної психології та визначити основні етапи сучасного розвитку юридичної психології, назвавши відомих представників даної науки.

2).Слід також схематично зобразити систему юридичної психології.

3).На прикладах здобувач вищої освіти повинен проілюструвати застосування методів юридичної психології. Перевірка виконання роботи здійснюється на практичних заняттях.

4). Знайомство здобувачів з юридичною психологією починається з чіткого визначення її ролі у суспільстві та складності її предмету.

5).Опрацьовуючи тему «Юридична психологія як наука» здобувачі повинні розрізнити поняття законності та правопорядок. Вони взаємопов'язані, але не тотожні. Правопорядок – це кінцевий результат законності, діх права, фактичний правовий стан, досягнений рівень законності у даний час та у даному місці.

Основними рисами правопорядку виступають: перевага закону у відношеннях, які регулюються правом; повне дотримання та виконання усіма суб'єктами юридичних обов'язків; суворі суспільна дисципліна; забезпечення максимально благоприємних умов для використання об'єктивних прав тощо.

6). Здобувачі повинні чітко засвоїти, що юридична психологія знаходиться на межі юриспруденції та психології та покликана розуміти власний предмет у «юридичній частині» так, як його розуміє юридична наука, а у «психологічній» - як його розуміє психологічна наука.

Тому **предметом юридичної психології** виступає психологічна реальність (психологічні феномени, психологічні закономірності та психологічні механізми) у діяльності юридичних органів, державних, господарських та суспільних організацій у їхніх впливах на правову систему та залежностях від неї, а також юридично значущих сторін способу життя, поведінки та правовідношень громадян та їхніх груп. Коротше – **предмет юридичної психології** – психологія людей у відношеннях з системою права.

7). Особливу увагу при вивченні теми необхідно приділити завданням юридичної психології на сучасному етапі.

Питання для обговорення:

- Зв'язок юридичної психології з загальною та диференціальною психологією.
- Основні принципи юридичної психології.
- Історичні передумови виникнення юридичної психології.
- Чому юридична психологія є психологічною наукою?
- Яку науку називають юридичною психологією?
- Що вивчає юридична психологія?
- Чим визначається місце юридичної психології в системі наук?
- Які галузі психологічної науки утворюють теоретичну та методологічну базу юридичної психології?
- У чому полягає значення юридичної психології?

Завдання для роботи в мікрогрупах:

1. Підберіть відео або підготуйте презентацію для ілюстрації соціальних норм поведінки у різних соціальних спільнотах.
2. Підготуйте повідомлення на тему: «Соціально-психологічні теорії злочинності (Р. Мертон, Ж. Старленд, Д.Матс)».

Рівень теоретичного знання:

Здобувачі повинні знати визначення юридичної психології, надавати характеристику законності та правопорядку, виділяти історичні етапи у розвитку юридичної психології. Крім того, вони повинні чітко орієнтуватися у особливостях юридичної психології в сучасний період. Здобувачі повинні знати предмет юридичної психології та розуміти його інтегративність.

Рівень практичних навичок

Здобувачі повинні вміти розділяти основні теорії взаємозв'язку психології та юриспруденції, правильно інтерпретуючи власні та класичні приклади, аналізувати історичні та сучасні погляди на цю проблему, розвивати психологічне мислення.

Тема 2 Методологічні основи юридичної психології

Мета практичного заняття: ознайомити здобувачів вищої освіти з методологічними основами юридичної психології, з поняттями: метод, методика та методологія, а також з методами досліджень.

План

1. Методологічні основи юридичної психології.
2. Метод переконання
3. Методи судово-психологічної експертизи.
4. Метод спостереження та самоспостереження.
5. Методи бесіди, інтерв'ювання, анкетування, опитування.
6. Методи тестування.

Основні поняття	<i>емпіричні методи, правомірні методи психологічного впливу, неправомірні методи психологічного впливу</i>
------------------------	---

Методичні рекомендації до теми:

1). В процесі підготовки даної теми здобувачу вищої освіти, слід, в першу чергу з'ясувати поняття метод, методика та методологія, а також познайомитися з методами досліджень. Також знайомляться з системою і класифікацією методів юридичної психології. поняття діяльності та його ознаки та на цій основі дати визначення поняттю юридична діяльність.

2). Здобувач вищої освіти повинен дослідити як основні так і додаткові компоненти структури юридичної діяльності, при цьому на прикладах слід проілюструвати той чи інший компонент. Крім цього, потрібно приділити увагу професіограмам основних професій юриспруденції, при цьому має бути визначено загальний план аналізу кожної з професій.

3). При підготовці до заняття здобувачу вищої освіти необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання. Перевірка виконання самостійної роботи здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

4). При опрацюванні теми особливу увагу доцільно звернути на повторення відповідної теми з загальної психології, та засвоїти специфіку методів та методологічних підходів саме у юридичній психології.

5). Крім загальнонаукових та психологічних принципів (об'єктивності, детермінізму, взаємозв'язку та взаєморозвитку, системності, розвитку тощо) особливу увагу необхідно приділити таким спеціальним методологічним принципам юридичної психології як **принцип психологічної специфічності**, який зобов'язує відкривати у юридичних фактах психологічну складову; **принцип юридичної специфічності**, що виражає необхідність повного дослідження світу як індивідуально-психологічних, так і групових, соціальних явищ; **принцип конструктивності**, що застерігає від зведення результатів до рівню констатації фактів; **принцип гуманності та законності**, в якому визначається сама сутність правової держави.

Питання для обговорення:

1. Які методи належать до методів наукового дослідження?
2. У чому полягає зміст спостереження?
3. Що таке експеримент і його використання в юридичній психології?
4. Яке значення має володіння юристом методом бесіди?
5. Як здійснюється метод вивчення продуктів діяльності?
6. У чому полягає метод експертних оцінок?
7. Чим відрізняються методи інтроспекції та самоспостереження?
8. Яке значення має експеримент для проведення судово-психологічної експертизи?

9. Різновидністю якого методу є складання психологічного портрета злочинця?
10. З'ясуйте підстави для судово-психологічної експертизи.
11. Які межі компетенції судово-психологічної експертизи?
12. Назвіть види судово-психологічної експертизи.

Законспекуйте відповіді на питання:

- Специфіка методу аналізу продуктів діяльності у юридичній психології.
- Метод дослідження засобу скоєння злочину як психологічна інформація про злочинця.
- Значення принципу детермінізму у розкритті насильницьких злочинів.
- Застосування методів статистичної обробки матеріалу у юридичній психології.

Рівень теоретичного знання

Здобувачі повинні чітко орієнтуватися в системі принципів юридичної психології, засвоїти основну різницю та специфіку між методами загальної та юридичної психології, знати основний зміст методичних засобів та прийомів, що використовуються у юридичній психології

Рівень практичних навичок

Здобувачі повинні вміти розрізняти феноменологію основних методологічних підходів до юридико-психологічних фактів, вміти розрізняти основні види методів та методик дослідження у юридичній теорії та практиці.

Тема 3 Правова культура особистості

Мета практичного заняття: знайомство здобувачів вищої освіти з поняттям правової культури взагалі та правової культури особистості, поняттям правосвідомості.

План

1. Поняття правової культури суспільства та особистості.
2. Поняття правосвідомості.
3. Когнітивні складові правосвідомості.
4. Основні функції та структура правосвідомості.
5. Ознаки правової культури особистості.

Основні поняття	<i>юридична психологія, соціальні норми поведінки, мораль, право, особистість, суспільство</i>
----------------------------	--

Методичні рекомендації до теми:

Підготовка даної теми навчальної дисципліни передбачає аналіз чинного законодавства у сфері використання спеціальних знань в цілому, так і психологічних знань зокрема. Так, здобувачу вищої освіти слід:

1). з'ясувати питання, пов'язані із необхідністю використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, поняття спеціальних знань та спеціальних психологічних знань.

2). слід також дослідити і різні думки щодо форм використання спеціальних психологічних знань.

В процесі підготовки здобувачу вищої освіти слід:

3). з'ясувати напрямки використання психологічного консультування, порядок залучення спеціаліста-психолога до проведення слідчих та судових дій, а також підстави та питання, що ставляться на вирішення СПЕ.

4). При підготовці на основі вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури здобувачу вищої освіти необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання та вивчити питання, визначені для самостійної роботи.

5). По першому питанню здобувачі вищої освіти вивчають загальне поняття правової свідомості та правової культури.

6). По другому питанню розглядається питання правової культури особистості, її якості. А також визначити показники правокультурності особистості.

7). Схематично зобразити структуру правової культури суспільства, структурі поведінкової частини правосвідомості. Види правосвідомості.

Скласти конспекти наступних питань:

1. У чому полягає соціально-регулятивна сутність права?
2. Наведіть приклади деформації права і правосвідомості.
3. У чому полягає зміст соціально-психологічних аспектів ефективної правотворчості?
4. Правова соціалізація і десоціалізація особистості. Соціалізація і соціальна справедливість.
5. Що вивчає психологія особистості в правоохоронній діяльності?
6. У чому полягає сутність правової соціалізації особистості?
7. Що таке правосвідомість? Охарактеризуйте структуру правосвідомості.
8. Які виділяють ознаки правосвідомості?
9. У чому полягають особливості правосвідомості в період реформації суспільства?
10. Дайте визначення правової психології особистості й розкрийте зміст її основних компонентів.
11. Які фактори впливають на правову психологію населення?
12. Що таке правова десоціалізація особистості? Які її причини?

13. У яких формах проявляється правова десоціалізація особистості?

14. У чому полягає сутність правової соціалізації особистості?

Завдання для роботи в групах (розділитися на підгрупи та у формі міні-диспуту висвітлити такі питання):

- Поняття про особистісні типи в індивідуальній психології Альфреда Адлера.
- Неправомірна поведінка як форма деструктивної компенсації почуття неповноцінності.
- Поняття «стиль життя» у теорії А. Адлера.
- Типи еґо-спрямованості за Карлом Юнгом.

Рівень теоретичного знання

Здобувачі повинні знати концептуальні основи психологічного відбору у правоохоронні органи, орієнтуватися у проблемі здібностей до юридичних професій.

Рівень практичних навичок

Здобувачі повинні оволодіти навичками спілкування під час психодіагностичного обстеження працівників судових та правоохоронних органів, оволодіти відповідним психодіагностичним інструментарієм.

Тема 4
Психологія правопорушень
та юридичної діяльності. Правова психологія

Мета практичного заняття: ознайомити здобувачів вищої освіти з психологічними чинниками правопорушень та психологією юридичної діяльності. Також розглянути питання правової психології.

План

1. Поняття структури злочинної поведінки.
2. Психологічна суть злочинної поведінки.
3. Види людських дій.
4. Поняття конкретного правопорушення.
5. Склад правопорушення.
6. Ознаки суб'єктивної сторони правопорушення.
7. Об'єкт та об'єктивна сторона правопорушення.
8. Суб'єкт та суб'єктивна сторона правопорушення.
9. Поняття провини, мотиву і мети правопорушення.
10. Поняття злочину і проступку Об'єктивні та психологічні (суб'єктивні) обставини правопорушень.

Основні поняття	<i>правосвідомість, особистісні типи, індивідуальна психологія, неправомірна поведінка, еґо-спрямованість</i>
------------------------	---

Методичні рекомендації до теми: підготовка даної теми навчальної дисципліни передбачає

1). вивчення здобувачем вищої освіти питання психологічних чинників правопорушень, зовнішню та внутрішню стороною правопорушення. Так, здобувачу вищої освіти слід з'ясувати питання психології юридичної діяльності, її сутність, особливості.

2). Слід також дослідити і різні думки щодо форм використання спеціальних психологічних знань В процесі підготовки здобувачу вищої освіти слід заглибитися у вивчення поняття правової самосвідомості і визначити різницю між поняттями «правова культура» і «правова психологія».

3). При підготовці на основі вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури здобувачу вищої освіти необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання та вивчити питання, визначені для самостійної роботи.

4). Достатньо важливим для засвоєння є матеріал стосовно структури правової психології спільнот. Головна роль належить правосвідомості, як регулятору поведінки членів групи, яка виражається у санкціонуванні, заохоченні або осуді правомірної або правопорушної поведінки членів групи.

5). Оскільки правова психологія – лише одна з властивостей психології групи, то характеристики останньої суттєво впливають на її формування. Доцільно при підготовці до цієї теми, опрацювати відповідні розділи з соціальної психології.

6). Здобувачі мають усвідомити взаємозв'язок правового досвіду групи з її правовим кліматом, який представляє собою комплексний феномен, який цілісно характеризує стан психологічної атмосфери правової групи. Правовий досвід групи як юридико-психологічний феномен представляє собою певний продукт всіх інших досвідів та втілюється у стійкі соціально-психологічні утворення.

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте правову соціалізацію і правослухняну поведінка особистості
2. Розкрити поняття «правосвідомість»: функції та види.

3. Проаналізувати феномен правової справедливості: визначення, сутність.
4. Охарактеризуйте поняття правової відповідальності: визначення, зміст.
5. Проаналізувати психологічні умови дієвості правових норм.
6. Поняття правової культури суспільства та особистості.
7. Поняття правосвідомості.
8. Когнітивні складові правосвідомості.
9. Основні функції та структура правосвідомості.
10. Ознаки правової культури особистості.
11. Показники правокультурності особистості.
12. Структура правової культури суспільства.
13. Структурі поведінкової частини правосвідомості.
14. Види правосвідомості.
15. Структура (елементи) правової культури особи.

Завдання для роботи в мікрогрупах:

- Розробіть власне резюме з метою працевлаштування в адвокатську контору на посаду адвоката.
- Змодельуйте бесіду між роботодавцем та претендентом на посаду державного виконавця.
- Зробіть огляд міжнародних стандартів професійної діяльності фахівців у сфері юриспруденції на основі аналізу першоджерел іноземною мовою.
- Розробіть програму саморозвитку, у якій вкажіть 3 професійно важливі якості та 3 професійно важливі вміння, які Ви маєте розвинути у себе; опишіть конкретні кроки по їх розвитку.

Рівень теоретичного знання

Здобувачі повинні знати загальну характеристику спільнот незалежно від кількості людей, характеризувати основні елементи психологічної стратегії побудови та вдосконалення всіх форм юридичної та іншої роботи з населенням.

Рівень практичних навичок

Здобувачі повинні вміти обґрунтовувати значення основних підструктур правової психології суспільства, вільно володіти основами соціальної психології, робити порівняльний аналіз здобутків соціальної та юридичної психології щодо відповідної теми.

Тема 5

Особистість і структура її психологічних властивостей

Мета практичного заняття: ознайомити здобувачів вищої освіти з поняттям особистості, її ознаках, особистісному підході в юридичній психології, структурою діяльності, з поняттями темпераменту, характеру та здібностей.

План

1. Особистісний підхід в психології.
2. Емоційно-вольові процеси і стани. Пам'ять.
3. Характеристики діяльності людини.
4. Розкрити поняття «структура діяльності».
5. Структура вольового акту.
6. Функції емоцій та почуттів.
7. Вчинення злочинів та емоційний стан: охарактеризувати взаємозв'язок.

Основні поняття	<i>індивід, особистість, індивідуально-типологічні характеристики, психічні процеси, психічні стани, масова свідомість</i>
------------------------	--

Методичні рекомендації до теми: підготовка даної теми навчальної дисципліни передбачає

- 1). знайомство з поняттям особистості, її ознаках, особистісному підході в юридичній психології, структурою діяльності.
- 2).також вивчаються емоційно-вольові процеси і стани, поняття пам'яті та запам'ятовування, здобувачі вищої освіти знайомляться з поняттями темпераменту, характеру, його характеристиками та теоріями.
- 3). розвинути навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- 4). здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); цінування та повагу різноманітності і мультикультурності;
- 5).здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
- 6). при опрацюванні теми бажано повторити тему «Індивід, індивідуальність, особистість» з диференціальної психології, та «Структура особистості» з загальної.
- 7).здобувачі мають усвідомити, що проблема особистості – одна з найважливіших і с галузі права, і в діяльності правоохоронних органів. Принциповий взаємозв'язок між сформованістю фахівця-юриста як особистості та результатами його діяльності розкривають основні підструктури особистості фахівця, до яких входять ступінь професійної підготовленості, ступінь розвитку професійної спрямованості особистості, ступінь морально-психологічного ставлення та успішність діяльності.
- 8).під час підготовки цієї теми здобувачі мають засвоїти, що психологія особистості цілісна, системна, структурна та ієрархічна.
- 9).при вивченні особистості юриста, необхідно дослідити всі сфери її життєдіяльності, інтегрально оцінювати особистість фахівця.

Питання для обговорення:

1. Особистісний підхід в психології.
2. Поняття і структура діяльності.
3. Емоційно-вольові процеси і стани. Пам'ять.
4. Поведінка людини в конфліктних ситуаціях.
5. Особистість і структура її психічних властивостей.
6. Поняття професійної спрямованості.
7. Психологічні аспекти злочинної поведінки.
8. Характеристика діяльності людини.
9. Розкрити поняття «структура діяльності».
10. Структура вольового акту.
11. Функції емоцій та почуттів.
12. Вчинення злочинів та емоційний стан: охарактеризувати взаємозв'язок.
14. Розкрити поняття емоційний стрес та фрустрація.
15. Поняття екстремальних ситуацій.
16. Поняття особистості.
17. Розкрити поняття людина, індивід, індивідуальність, суб'єкт діяльності.

Завдання для роботи в мікрогрупах:

- Змодельуйте бесіду між адвокатом та клієнтом-холериком (запит клієнта сформулюйте за своїм бажанням).
- Аналіз відео (прояви психічних станів у людей)
- Розробіть пам'ятку «Як протистояти психологічному зараженню негативними емоціями в ситуації скупчення великої кількості людей».
- Підберіть та проаналізуйте відео виникнення паніки в ситуації масового скупчення людей.

Рівень теоретичного знання

Здобувачі повинні знати структуру особистості за Платоновим, Басовим та Лазурським, характеризувати основні підструктури особистості, характеризувати особистість юриста з точки зору загальної та соціальної психології.

Рівень практичних навичок

Здобувачі повинні вміти розрізняти соціальне та біологічне у структурі особистості юриста, обґрунтовувати мотивацію поведінки фахівців різних юридичних професій.

Тема 6 Психологічні основи процесуальної діяльності. Поняття професіограми

Мета практичного заняття: ознайомити здобувачів вищої освіти з поняттям процесуальної діяльності, особливими умовами процесуальної діяльності як професії. Також вивчаються професійні якості і психологія осіб, які здійснюють провадження у справі, знайомляться з поняттям професіограми та вчать скласти її для різних професій. Здобувачі вищої освіти вивчають психологічні основи доказування, а також психологію планування та організації процесуальної діяльності.

План

1. Психологічна характеристика процесуальної діяльності.
2. Поняття процесуальної діяльності. Особливі умови процесуальної діяльності як професії.
3. Професійні якості і психологія осіб, які здійснюють провадження у справі. Поняття професіограми та психограми.
4. Психологічні основи доказування.
5. Психологія планування та організації процесуальної діяльності.

Основні Поняття	<i>психічні процеси, масова свідомість, масовидні явища, неправомірне поведінка, психологічне зараження, почуття неповноцінності, неправомірне поведінка, его</i>
------------------------	---

Методичні рекомендації до теми:

1) здобувачі вищої освіти знайомляться з поняттям процесуальної діяльності, особливими умовами процесуальної діяльності як професії.

2) Також вивчаються професійні якості і психологія осіб, які здійснюють провадження у справі, знайомляться з поняттям професіограми та вчать скласти її для різних професій.

3) Здобувачі вищої освіти вивчають психологічні основи доказування, а також психологію планування та організації процесуальної діяльності.

4) Під час опрацювання теми здобувачі мають звернути увагу, що **психологічні дії** – це дії, спрямовані на рішення психологічних задач, які здійснюються психологічними засобами та прийомами.

5) В юридичній діяльності психологічні дії частіше за все мають характер допоміжних дій, які обслуговують рішення основної професійної задачі юридичних працівників.

Професійно-психологічні дії в юридичній діяльності – це опрацьовані передовою юридичною практикою, досліджені, апробовані юридичною психологією ефективні психологічні способи її здійснення.

6). Здобувачі мають виокремлювати поняття «**психотехніка**» - це вміле використання психологічних засобів та прийомів для рішення задач, які стоять перед фахівцем, причому не тільки психологічних.

7). При ознайомленні з конкретними прийомами аналізу здобувачі мають засвоїти, що кожний юридичний факт є унікальним, конкретним. Ця унікальність та конкретність пояснюється перш за все участю людини, яка завжди неповторна.

Виконати практичні завдання:

1. Підберіть відео або підготуйте презентацію для ілюстрації соціальних норм поведінки у різних соціальних спільнотах.

2. Підготуйте повідомлення на тему: «Соціально-психологічні теорії злочинності (Р. Мертон, Ж. Старленд, Д.Матс)».

3. Розробіть власне резюме з метою працевлаштування в адвокатську контору на посаду адвоката.

4. Змодельуйте бесіду між роботодавцем та претендентом на посаду державного виконавця.

5. Зробіть огляд міжнародних стандартів професійної діяльності фахівців у сфері юриспруденції на основі аналізу першоджерел іноземною мовою.

6. Розробіть програму саморозвитку, у якій вкажіть 3 професійно важливі якості та 3 професійно важливі вміння, які Ви маєте розвинути у себе; опишіть конкретні кроки по їх розвитку.

Рівень теоретичного знання

Здобувачі повинні знати особливості зв'язку правоохоронної діяльності з психологічними діями, специфіку психологічних дій у юридичній діяльності.

Рівень практичних навичок

Здобувачі повинні вміти розрізняти психологічні дії, операції та психологічні прийоми, володіти елементарними прийомами психотехніки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Зміст і система юридичної психології.

Завдання та сучасні проблеми юридичної психології як міждисциплінарної галузі знань.

Тема 7. Психологія слідчої діяльності.

Мета практичного заняття: ознайомити здобувачів вищої освіти з поняттям та психологічними особливостями слідчої діяльності.

План

1. Види слідчої (судової) діяльності.
2. Пізнавальна діяльність.
3. Конструктивна діяльність.
4. Комунікативна діяльність.
5. Посвідчувальна діяльність.
6. Психологія учасників розслідування злочинів.
7. Психологічні особливості особи слідчого.
8. Психологія обвинуваченого. Поняття захисної домінанти.

Основні поняття	<i>слідча діагностика, індукція, дедукція, звинувачуваний, потерпілий, свідок, допит, очна ставка</i>
------------------------	---

Методичні рекомендації до теми: вивчення даної теми передбачає більш глибоке вивчення окремих психологічних аспектів проведення слідчих дій. Так, особливу увагу слід приділити:

- 1). вивченню методів психологічного тиску при проведенні слідчих дій, межі допустимості їх застосування. Крім того, слід вивчити
- 2).прийоми налагодження психологічного контакту. Здобувач вищої освіти повинен проілюструвати на прикладах використання тих чи інших прийомів чи методів

Скласти конспекти наступних питань:

1. Психологічні особливості діяльності прокурора в суді. Промова прокурора.
2. Психологічні особливості діяльності адвоката. Промова адвоката.
3. Психологія винесення вироку.

Завдання для роботи в мікрогрупах:

1. Змодельуйте промову адвоката по захисту звинуваченої особи у справі пограбування.
2. Опрацювання технік, метою яких є розвиток вміння планувати час та визначати пріоритети в досягненні цілей.

Рівень теоретичного знання

Здобувачі повинні знати зміст основних правил та прийомів спілкування у професійній діяльності.

Здобувачі повинні усвідомити етичні норми та критерії професійного спілкування у юридичній практиці.

Рівень практичних навичок

Здобувачі повинні вміти наводити приклади практичного застосування конкретних правил та прийомів спілкування, опанувати практичними навичками професійного спілкування.

Тема 8. Судово-психологічна експертиза

Мета практичного заняття: ознайомити здобувачів вищої освіти з поняттям судово-психологічної експертизи, порядком її проведення, значенням в розкритті злочинів.

План

1. Поняття судово-психологічної експертизи.
2. Компетенція судово-психологічної експертизи.
3. Об'єкт експертизи.
4. Головне завданням судово-психологічної експертизи.
5. Методи судово-психологічної експертизи.

Основні поняття	<i>Експертиза, психодіагностика, метод, допит, компетенція.</i>
------------------------	---

Методичні рекомендації до теми: вивчення даної теми передбачає більш глибоке вивчення окремих понять судово-психологічної експертизи, її значення і компетенцією, методами досліджень та порядком призначення та організації її впровадження. самостійне психологічних аспектів проведення слідчих дій. Так, особливу увагу слід приділити вивченню методів психологічного тиску при проведенні слідчих дій, межі допустимості їх застосування. Крім того, слід вивчити прийоми налагодження психологічного контакту. Здобувач вищої освіти повинен проілюструвати на прикладах використання тих чи інших прийомів чи методів.

Підготувати (усно)перелік відповідей на наступні питання:

- Загальні положення психології допиту.
- Психологічні аспекти допиту потерпілого.
- Психологічні аспекти допиту свідків.
- Психологічні аспекти очної ставки.
- Охарактеризувати психологію допиту.
- Навести психологічні особливості допиту в безконфліктній та конфліктній ситуаціях.
- Проаналізувати види питань, особливості їхнього впливу на психіку допитуваного.

Завдання для роботи в мікрогрупах

Змодельуйте промову адвоката по захисту звинуваченої особи у справі пограбування.

Рівень теоретичного знання

Здобувачі повинні знати психологічні механізми як головне джерело юридичної сили, характеризувати роль мислення, волі та мотивації у регулюючому впливі права.

Рівень практичних навичок

Здобувачі повинні вміти розрізняти окремі групи психологічних умов, які визначають силу права, вміти знаходити в них спільне, виокремлювати роль соціально-психологічних групових факторів у теорії права.

Тема 9 Психологія судової діяльності

Мета практичного заняття: ознайомити здобувачів вищої освіти з поняттям психології судової діяльності.

План

1. Психологія судової діяльності.
2. Психологія судді.
3. Психологічні особливості судового процесу.
4. Психологія прийняття рішення судом.
5. Психологія особи підсудного.

Основні поняття	<i>слідча діагностика, індукція, дедукція, звинувачуваний, потерпілий, свідок, допит, очна ставка, судова діяльність</i>
------------------------	--

Методичні рекомендації до теми: практичне вивчення даної теми передбачає

- 1). Здобувач має більш глибоке дослідження питань, пов'язаних із вивченням особистісних якостей судді та обставин, що впливають на формування внутрішнього переконання судді.
- 2). Здобувачу слід дослідити особливості проведення судових дій, виділивши основні відмінності від проведення слідчих дій.

Скласти конспек відповідей наступних питань:

1. Психологічна сутність судової діяльності.
2. Психологічні особливості судового допиту.
3. Психологія судових дебатів.
4. Психологічні основи виховної функції судового процесу.

Завдання для роботи в мікрогрупах:

- На основі аналізу художнього або документального фільму, в сюжеті якого є процес допиту, виділіть ознаки неправдивих показань звинувачуваного/свідка/потерпілого.
- На основі аналізу художнього або документального фільму, в сюжеті якого є скоєння злочину, проаналізуйте психологічний тип злочинця.

Рівень теоретичного знання

Здобувачі повинні знати основні види та моделі інсценування та неправдивого алібі.

Здобувачі повинні усвідомити взаємозв'язок між знаннями з загальної, диференціальної та соціальної психології відносно дослідження психологічних аспектів викриття маскуваня.

Рівень практичних навичок

Здобувачі повинні оволодіти основними навичками розкриття маскуваня, що може проявлятися у невербальній сфері особистості.

Тема 10 Кримінальна психологія

Мета практичного заняття: здобувачів вищої освіти знайомляться з поняттям кримінальної психології, які питання вона вирішує, її задачі.

План

1. Психологія злочинної діяльності;
2. Психологічна структура злочину;
3. Психологічні наслідки злочину.
4. Психологія особи злочинця;
5. Поняття особи злочинця;
6. Класифікація злочинних типів;

Основні поняття	<i>злочин, злочинна поведінка, насилля, кримінальне рішення</i>
------------------------	---

Методичні рекомендації до теми: при підготовці до даної теми здобувачам особливу увагу слід приділити:

1). визначенню злочинної діяльності та її ознак через призму діяльності як категорії загальної психології.

2).Здобувач вищої освіти повинен з'ясувати поняття мотиву, види мотивів та етапи формування мотивації, в тому числі злочинної. При цьому слід проілюструвати проходження всіх етапів формування мотиву на прикладах. 3).Особливу увагу слід приділити вивченню афекту, його ознак та видів. Здобувач повинен відрізнити вчинення діяння в стані афекту від суміжних станів, в тому числі вчинення злочинів з мотивів ревнощів чи помсти тощо.

4). При підготовці до заняття на основі вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури здобувачу необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

5). Здобувачі мають засвоїти, що під маскуванням йдеться про дії злочинця або правопорушника, які мають за цілю приховування справжніх намірів, дезінформування та введення в оману працівників органів правопорядку.

Питання для обговорення:

1. Проведіть психологічний аналіз злочинної дії.
2. Які проблеми неповнолітніх у кримінальній психології вам відомі?
3. Назвіть ознаки афекту.

Завдання для роботи в мікрогрупах:

1. Зробити структурно-психологічний аналіз злочинної дії.
2. Проаналізувати психологію співучасті.
3. З чого складається мотиваційний етап протиправної поведінки?
4. Зобразіть схематично процес формування злочинного діяння.
5. Які ознаки притаманні злочинній поведінці?
6. Проаналізувати співвідношення мотиву, цілі та результату при вчиненні злочину з необережності та умисно.
7. Навести підходи до класифікації особистості злочинця.
8. Розкрити психологію потерпілого.
9. Показати роль жертви у генезі злочину, її міжособистісні зв'язки та стосунки зі злочинцем.
10. Кримінальне маскування завжди пов'язане з застосуванням спеціальних засобів та прийомів, а саме:маскування особистості злочинця,дії на етапі підготовки злочину, пов'язані з його укриванням,маскування зв'язків співучасників злочину,дії по укриванню слідів злочину. Поясніть кожну дію.

11. Особливу увагу необхідно приділити виділенню цілей, з якими робиться інсценування:

- Дайте пояснення «правдоподібне» уявлення про мотиви злочинної діяльності (мотиваційні інсценування);
- Поясніть «правдоподібне» уявлення про спосіб відносно суб'єкта злочинної діяльності (операційні інсценування);
- Яким чином відбувається формування «правдоподібного» образу результату злочинної діяльності (когнітивні інсценування).

12. Зробити психологічний аналіз показів потерпілого.

Тема 11 Пенітенціарна психологія

Мета практичного заняття: в ході проведення заняття здобувачі вищої освіти знайомляться з основами пенітенціарної психології. Вивчають психологію засудженого, методи впливу на особу засудженого в установах виконання покарань, вплив соціальної ізоляції на особу та психологічні основи ресоціалізації засуджених.

План

1. Основи пенітенціарної психології.
2. Сутність пенітенціарної психології.
3. Методи впливу на особу засудженого в установах виконання покарань.
4. Психологія особи засудженого.

Основні поняття	підлітковий вік, девіантна поведінка, агресивна поведінка, делінквентна поведінка, адиктивна поведінка, суїцидальна поведінка, групові девіації.
------------------------	--

Методичні рекомендації до теми: для підготовки до даної теми здобувачу вищої освіти необхідно дослідити одну з найбільш розвинених галузей юридичної психології – пенітенціарну психологію. При цьому слід з'ясувати основні положення даної галузі, вивчити основні поняття. Слід також приділити увагу вивченню психологічних характеристик як самого засудженого, так і колективу, в якому він перебуває. При цьому такий аналіз має проходити через призму використання ефективних методів впливу на засудженого.

1).Здобувач повинен навести приклади тих чи інших методів впливу, визначивши при цьому прогнозовані результати такого впливу.

2).Здобувачі мають навчитися проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел; давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю;

3).демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права;

4).застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

Завдання для роботи в мікрогрупах:

- Проаналізуйте юридичні та психологічні особливості допиту неповнолітніх із зазначенням правових документів, які регламентують цей процес.
- Підготуйте повідомлення на тему «Біологічні передумови поведінкових девіацій».
- Підберіть та проаналізуйте відео девіантної поведінки серед неповнолітніх: психолого-юридичний аспект.
- Підготуйте повідомлення на тему «Взаємозв'язок між адиктивною та протиправною поведінкою в підлітковому віці».

Питання для обговорення:

1. Психологічні труднощі та криза підліткового віку.
2. Вікові межі кримінальної відповідальності.
3. Причини девіантної поведінки.
4. Поняття про девіантну поведінку.
5. Види девіантної поведінки:
  - агресивна поведінка;
  - делінквентна поведінка;
  - адиктивна поведінка;
  - суїцидальна поведінка;

6. Методи діагностики девіантної поведінки та психолого-юридична допомога неповнолітнім правопорушникам.

Рівень теоретичного знання

Здобувачі повинні знати діюче кримінально-процесуальне законодавство неповнолітніх

Здобувачі повинні усвідомити місце вікової та диференціальної психології у складанні психологічного портрету особистості неповнолітнього.

Рівень практичних навичок

Здобувачі повинні вміти використовувати правила складання психологічного портрету та прийоми його структуризації особи неповнолітнього.

Здобувачі мають психологічно спілкуватися з особами, що не досягли повноліття.

5 СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

Література основна:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: навч. посібник. Київ: Центр учб.літ., 2017. 335 с.
2. Бандурка О.М Юридична психологія: підручник. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Майдан, 2018. 684 с.
3. Бедь В. В. Юридична психологія: навч. посіб. Львів: Новий Світ, 2000, 2009.376 с.
4. Васильев В. Л. Юридическая психология: учебник для вузов. 5-е изд., перераб. и доп. СПб.: Питер, 2003. 656 с.
5. Гулевич О.А. Психологические аспекты юриспруденции: учебное пособие. – М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2009. 512с.
6. Єникєєв М.И. Юридическая психология: ученик . М.: Норма, 2012. с 51-52.
7. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія підручник. Харків: «Право», 2019. 240с.
8. Максименко С.Д., Медведєв В.С. Юридична психологія: підручник. Київ: ВД«Слово», 2018. 447 с.
9. Психологія у професійній діяльності поліції: навч. посібник О.О. Євдокімова, І.В. Жданова, Д.В. Швець, Ю.В. Александров та ін.; за заг. Ред. В.В. Сокурєнка; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 426 с.
10. Романюк Б. В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві: монографія К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2002. 196 с.
11. Юридична психологія: підруч. за заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсеєва. К.: КНТ, 2007. 360 с

Література додаткова:

1. Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін. Юридична психологія. Альбом схем з коментаріями: навчальний посібник:заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсеєва. 3-є вид., доопр. та доп. Київ: КНТ, 2008. 152 с.
2. Бочелюк В.Й.Юридична психологія: навч. посібник. Київ: Центр учб. літ., 2017. 335 с.
3. Васильев В. Л. Юридическая психология: учебник для вузов. 5-е изд., перераб. и доп. СПб.: Питер, 2003. 656 с.
4. Гончаренко, В.Г. Тактика психологічного впливу на попередньому слідстві Навч. посіб. Гончаренко В.Г., Сокиран Ф.М. Київ: Укр. акад. внутр. справ, 1994. 48 с.
5. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. Х.: Право, 2019. 288 с.
6. Кацавець Р.С. Юридична психологія: навчальний посібник Р.С. Кацавець К.: Алерта, 2017. 110с.
7. Психологія у професійній діяльності поліції: навч. посібник О.О. Євдо-кімова, І.В. Жданова, Д.В. Швець, Ю.В. Александров та ін.; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 426 с.
8. Основи загальної та юридичної психології: Навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вищ. навч. закл. Н. Р. Бобечко, І. І. Когутич, В. П. Бойко та ін.; за ред. В. Т. Нора. К.: Ін Юре, 2014. 280 с.
9. Ребуха Л. З. Психологічна експертиза: технологія та процедура проведення. Навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2008. 128с.
10. Пригунов П. Я. Юридична психологія: навч. – метод. посіб.: тестові завдання К.: КНТ, 2006.100 с

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Срібна О.В.

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Методичні рекомендації

Комп'ютерна верстка: Смірнов С.М.

Формат 60x84 1/8. Ум. друк. арк. 3,25. Тираж 5 прим. Зам. № 0292
Свідоцтво держ. реєстру ДК № 977 від 05.07.2002 р.

Видавництво Льотної академії НАУ

м. Кропивницький,
вул. Добровольського, 1
Тел.: 39-44-37